

cjelokupne Istre, bez obzira na njezinu današnju državnu raz-dvojenost, časopis teži objedinjavanju zajedničkih znanstvenih postignuća istraživa-ča iz Slovenije, Hrvatske i Italije. Studije objavljene u dosadašnjim godištim djelo su njihovih suvremenih istraživača kojima je problematika Istre, ali i dije-lova susjednih područja (Veneto, Kranjska, Kvarner), osnovno težište znan-stvenog rada. Dosadašnje teme o cjelovitosti ili razjedinjenosti Istre, Rižanskom placitu, razdoblju mletačke uprave i njihovim ustanova-ma uprave, samo su djelić bogate i složene prošlosti istarskog poluotoka. Njihovo sve-strano istraživanje i objektivno prezentiranje, zadatak je koji su, prema dosadašnjim brojevima časo-pisa, istraživači u cjelosti ispunili. Kako Povijesno društvo za južno Pri-morje pri-prema nove znanstvene skupove, a redovito izdaje časopis "Annales" i "Acta Histriae", moguće je u idućim godinama očekivati niz novih, za historiografiju dragocjenih prinosa iz istarske prošlosti.

Lovorka Čoralić

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru sv. 36, Zadar 1994, str. 367

U novom broju Radova ZPZ HAZU u Zadru objavljeno je više priloga i građe s tematikom dalmatinske prošlosti od antike do naših dana.

U prvom prilogu "Javni zdanec (Iacus) rimskog akvedukta Škopalj - Novalja na Pagu" Boris Ilakovac iznosi podatke o dislociranom kamenom zdencu pronađenom 1956. godine na dubini od oko 2 metra na prostoru bivšeg foruma rimske Novalje na Pagu.

Lujo Margetić se u prilogu "Još o vijestima Konstantina Porfirogeneta o dolasku Hrvata" osvrće na članak M. Lončara (Diadora 14, 1992., 375-448) u kojemu su anali-zirana Margetićeva ranija stajališta. Margetić prihvaća Lončareve primjedbe i zaključuje da je Hauptmanova teza "o užoj hrvatskoj Dalmaciji" ispravna i kako pod nazivima Ilirika i Panonije treba podrazumijevati sjeverozapadnu Bosnu i Slavoniju. Prihvaća Lončarevu tezu da je pisac 30. glave bio uvjeren da su Hrvati došli brzo nakon avar-skog zauzeća Dalmacije te smatra kako dolazak Hrvata treba vremenski odrediti krajem VIII. stoljeća. Nadalje, raspravlja o uvjerljivosti tzv. istočnog smjera dolaska Hrvata, o avarskom povlačenju pod Konstantinopolom 626. godine i o zemljopisnom položaju Avara prema Bugarima 679.-680. godine.

"Koroboracija u ispravama hrvatskih narodnih vladara" tema je rada Milka Brkovića u kojem se osvrće na koroboraciju kao dio diplomatske formule koja postoji u svim sačuvanim ispravama iz vremena hrvatskih narodnih vladara. Koroboracija slijedi nakon sankcije, a svojim sadržajem navodi sredstva autentičnosti isprave (svjedoke, pečat).

"Jadranska politika Šubića Bribirskih" obrađuje se u radu Miroslava Granića. Autor ističe kako su Šubići iskoristivši sukob dvaju dinastija za ugarsko-hrvatsku krunu postigli političke uspjehe koji su nadmašili sve dotadašnje političke čimbenike od izumiranja hrvatske narodne dinastije do XIV. stoljeća s tim više što u to vrijeme znatniju političku moć nisu imali niti mletački dužd niti kralj.

Mirjana Matijević-Sokol u radu "Struktura i diplomatska analiza isprava Kninskog kaptola" ukazuje na djelatnost Kninskog kaptola od posljednje četvrtine XVI. stoljeća pa do pada Knina pod tursku vlast oko 1522. godine. U to vrijeme Knin je sjedište bana, banovca, sudbeno sjedište, a na Kninskom se kaptolu sklapaju poslovi privatnih stranaka, provode nalozi banovca, bana i kralja. Diplomatičkom analizom isprava ukazu-je da je kninski kaptol radio po uzoru na kaptole kontinentalne Hrvatske izuzev u prvom periodu djelovanja kada je bio više pod utjecajem dalmatinskih kaptola.

"Zadarske mjere za zapremninu kroz stoljeća" istražuje Marija Zaninović-Rumora. Razrješavajući složen problem zadarskih zapremninskih mjera donosi i uspoređuje venecijanske šuplje mjere. Ograničivši se prvenstveno na zadarske žitne mjere, autorica je na osnovi pisanih izvora, trgovačkih priručnika i literature ukazala na razvoj i vrijed-nosti ovih mjera do XIV. do XIX. stoljeća.

Lovorka Čoralić u radu "Zadarski iseljenici u Veneciji i bratovština slavenskih doseljenika sv. Jurja i Tripuna (od 1451. godine do kraja XVIII. stoljeća)" ukazuje na djelovanje i značaj bratovština u Veneciji s posebnim osvrtom na njihovu podjelu na profesionalne, nacionalne i devocijne. U većem dijelu članka autorica prikazuje osnutak, djelovanje i kulturno značenje bratovštine. Autorica na temelju analize izvorne građe

zaključuje kako su Zadranici uz doseljenike iz Splita i Šibenika najučestalije spomenuti doseljenici s istočne obale Jadrana.

“Uprava, crkva, politika i kultura na Rabu u XVI. stoljeću” tema su priloga Ivana Pederina u kojem se analizira utjecaj renesanse i ranog baroka na život otoka Raba. Članak daje osvrt kulturno-prosvjetnog života otoka, položaj žena, društveni status prilaznika, poslove oko otkupa zarobljenika i osoba koje su oteli Turci, kao i drugih epizoda iz rapske svakodnevnice u XVI. stoljeću.

Na osnovi dostupne literature Šime Peričić u radu “Juraj Biankini i naše pomorstvo” nastoji prikazati ličnost i djelovanje Jurja Biankinija (1847.-1928.) u svezi s hrvatskim pomorstvom, napose kroz njegove istupe i političko djelovanje u Dalmatinskom saboru i Carevinskom vijeću.

Marjan Diklić u radu “Prilog strukturi pučanstva Dalmacije krajem XIX. i početkom XX. stoljeća” ukazuje na rascjepkanost i neujedinjenost hrvatskih zemalja u sklopu Austro-Ugarske Monarhije, te analizira strukturu dalmatinskog pučanstva, temeljeći je na 4 popisa pučanstva provedena od 1880. do 1910. godine. Autor daje i osnovne podatke o prosječnom godišnjem priraštaju i masovnom iseljavanju pučanstva iz Dalmacije početkom XX. stoljeća.

U rubrici “Građa” objavljeno je pet priloga.

Ana Marija Kurilić u prilogu “Latinski natpisi antičkog, kasnoantičkog i ranosrednjovjekovnog razdoblja na otoku Pagu i zadarsko-šibenskom otočju” objavljuje korpus 48 natpisa od kojih je većina sa otoka Paga (37), dok su preostali sa zadarsko-šibenskog otočja. Većina natpisa pripada antičkom razdoblju (33), a manji broj se može pripisati kasnoantičkom (5) i ranosrednjovjekovnom razdoblju (10).

“Služba na galijama u XIV. stoljeću u Zadru” tema je rada Lovorke Čoralić u kojem je prikazana uloga dalmatinskih brodova i veslača u sastavu mletačke ratne flote. Prikazane su razne obveze koju su imali dalmatinski gradovi spram Venecije u opremanju ratnih brodova ljudstvom, oružjem i opremom tijekom ratova u kojima je Venecija sudjelovala na Jadranu i Sredozemlju. U prilogu su objavljena regesta dokumenata koji se odnose na službu u galijama (ugovori o zamjeni i oporuke).

Miroslav Granić u prilogu “Capitulare comitis Pagi” donosi tekst kapitulara pašskog kneštva iz 1372. godine, kada je zadarska općina uz pomoć vackog biskupa Ivana de Surdisa dobila paško kneštvo i tada su donesene statutarne odredbe za otok Pag, a djelovanje lokalnog kneza normirano je odredbama Kapitulara kojim se utvrđuju kneževska prava i dužnosti u svrhu osiguranja djelotvornosti zadarske vlasti i sprečavanja zloupotreba samih knezova kako bi se osigurao mir i sigurnost.

U radu “Zakon grada Kastva iz 1400.” Lujo Margetić objavljuje dosad neobjavljeni prijepis Kastavskog zakona, za oko 150 godina starijeg od Sabljareva prijepisa kojega je 1890. godine objavio Rački pod nazivom Kastovski statut. U uvodu autor upozorava na veliku važnost najstarijeg prijepisa Kastavskog zakona i raspravlja o pravno-povijesnim značajkama dokumenta.

Mladen Ančić u radu “Parba za dio nasljeđa banovca Jakova Šubića Bribirskog” objavljuje privilegij ugarsko-hrvatskog kralja Vladislava II. od 5. listopada 1500. godine koji predstavlja svečani prijepis presude donešene 2. ožujka 1499. godine i akta skradinskog kaptola o provođenju presude u djelo od 4. svibnja 1499. godine. Kraljevom je presudom okončana parba između zadarskog samostana sv. Frane i kneza Nikole Šubića Zrinskog za 8 ždrijebova (*sortes*) zemlje u selu Rašteviću u blizini Zadra. Presuda koju je autor iznio sadrži još 23 dokumenta na kojima su parbene strane temeljile svoja potraživanja. U radu autor skreće pozornost i na opće prilike na kraju XV. i početku XVI. stoljeća i polazeći od činjenice da je hrvatski viceban Jakov Šubić Bribirski darivao osam ždrijebova zemlje zadarskom samostanu te okolnosti u kojima je došlo do parbe između Jakovljevih nasljednika i samostana, te razmatra snagu rodovske zajednice u društvenom životu hrvatskog kasnosrednjovjekovnog plemstva.

Na kraju Radova nalaze se ocjene i prikazi recentnih knjiga hrvatske historiografije.

Mladen Tomorad

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY

INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

28

ZAGREB

1995.

Izdavač: **ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

REDAKCIJA:

Branka BOBAN, Neven BUDAK, Mirjana GROSS, Franko MIROŠEVIĆ,
Štefica POPOVIĆ, Nikša STANČIĆ, Božena VRANJEŠ-ŠOLJAN

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

Adresa uredništva: Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Zagreb, Krčka ul. 1

tel.: 385 01 519 044 fax: 385 01 513 834

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo
znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu fizičku i tehničku
kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobo-
đen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije Republike
Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.

ZA IZDAVAČA:
Ivo GOLDSTEIN

DESIGN NASLOVNICE:
Iva MAKVIĆ

**PRIJEVOD SAŽETAKA NA
NJEMAČKI JEZIK:**
Marina DENONA-KRSNIK

PRIPREMA ZA TISAK:
Hrvoje STANČIĆ

TISAK:
KRATIS
Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u siječnju 1996. godine